

tolickiej w Kutnie, UMZ-1876, Małżeństwa, poz. 55; AP Warszawa, 1214/D: Akta Stanu Cywilnego par. św. Barbary w Warszawie, UMZ-1887, Małżeństwa, poz. 11).

Informacje Janusza S. Nowaka w Krakowie i Michała Sianoszka w Łowiczu.

L. Lencznarowicz  
A. Straszewska

**Smoleński Kazimierz J.**, malarz amator, budowniczy, ur. 1860, zm. 3 XII 1913 Lwów. Pracował we Lwowie jako majster murarski w l. 1880-1913. Ok. 1880-82 namalował farbami ol. na płótnie dekoracje i kurtynę dla amatorskiego teatru (w budynku przemysłowca J. Jürgensa przy ul. Pełczyńskiej), w którym sam grał (m.in. w *Emigracji chłopskiej* na podstawie dramatu Władysława Ludwika Anczyca). W l. 1894-95 prowadził remont II piętra klasztoru Franciszkanów (pierwotnie Kapucynów) we Lwowie oraz czuwał nad powstającą przy tej okazji nadbudową gmachu. Prace wykonano także w części gospodarczej klasztoru, kuchni i budynkach w ogrodzie (w tym oranżerii). W 1896 S. pracował przy odnowieniu zakrystii kośc. przy tym klasztorze (powiększenie otworów okiennych, wymiana okien, wzmocnienie ścian), a w 1909 zaprojektował kanalizację dla klasztoru Józefitek we Lwowie.

*Księga adresowa królewskiego stołecznego m. Lwowa*, wyd. Reichman F., Lw. 1897, s. 105; Lw. 1900, s. 214; Lw. 1913, s. 575. – *Skorowidz przemysłowo-handlowy królestwa Galicji*, Lw. 1906, s. 396. – Mikulski S., *Wielka księga adresowa stołecznego królewskiego m. Krakowa i Lwowa*, Kr. 1908, rozdział II, s. 156. – Krajewski A., *Melpomena na przedmieściu*, Lw. 1912, s. 25 (toż: Dz. pol., 1912 nr 77, s. 1-2). – Kur. lw., 1913 nr 557, s. 3. – Betlej A., *Klasztor i zakład SS. Św. Józefa*, [w:] *Kościół i klasztory Lwowa z w. XIX i XX*, t. 12, Kr. 2004, s. 118. – Nestorow R., *Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najśw. Panny Marii i Klasztor OO. Franciszkanów (pierwotnie kapucynów)*, [w:] *Kościół i klasztory rzymskokatolickie d. woj. ruskiego*, t. 19, Kr. 2011, s. 358, 379. – *Słownik artystów, rzemieślników...*, [w:] *Kościół i klasztory rzymskokatolickie d. woj. ruskiego*, t. 23, oprac. Biernat M., Łepkowski M., Mamajko K., Ostrowski J.K., Ruszczyk G., Kr. 2015.

J. Biriulow  
K.A. Kesling

**Smoleński Moryc** (Maurycy), rzeźbiarz, ur. 25 IV 1905 Łódź, zginął w czasie II wojny światowej (po 15 VIII 1941), syn Abrama i Brandli z domu Jakubowicz. W 1925 ukończył Gimnazjum Męskie im. Józefa Piłsudskiego w Łodzi; jako absolwent szkoły pokazał na wystawie uczniowskiego Koła Naukowego urządzonej w 1927 rzeźby: *Autoportret*, 3 studia portretowe, *Portret brata*, 2 studia, proj. pomnika Chopina, 2 szkice. Studiował w ASP w Warszawie od r. akademickiego 1930/31. Co najmniej od 1935 mieszkał w Łodzi przy ul. Głównej 62; w księgach adresowych figuruje jako rzeźbiarz.

W czasie okupacji niemieckiej znalazł się w utworzonym w lutym 1940 getcie łódzkim. 15 VIII 1941 wydano zaświadczenie o zawarciu przez S. rytualnego związku małżeńskiego z Dobą Goldszmit (ur. 17 VII 1911 Łódź, córką Abrama i Gitli Frymety z domu Feldman).

*Księga adresowa m. Łodzi i woj. łódzkiego, 1937-1939*. Dział II, s. 389. – Piwocki, ASP Warszawa. – Strzałkowski J., *Słownik art. łódzkich*, Łódź 2005.

United States Holocaust Memorial Museum, Waszyngton, nr 37536\_RG-15.083M: zespół akt Przełożony Starszeństwa Żydów w Łodzi, dokument dot. małżeństwa S. (RG-15.083M.0180.00001068).

U. Makowska

**Smolik Bartłomiej**, malarz cechowy w Krakowie; wyzwolony na czeladnika 22 VI 1632.

Gąsiorowski, s. 81. – Dobrowolski T., *Pol. malarstwo portretowe*, Kr. 1948.

Arch. MNK, *Akta cechu malarzy krak.*, nr 691, k. 155.

M. Heydel  
P. Kluz

**Smolikowski Andrzej**, wykonał 2 przedstawienia drzewa genealogicznego władców Polski – *Panowanie królów wolno obieranych* oraz *Familia Jagiellońska*, oba rys. tuszem, sygn.: „Andrzej Smolikowski 1785”, MNK.

J.P.

**Smolikowski Seweryn Karol**, inżynier, uczestnik powstania listopadowego, malarz, ur. 7 XI 1809 Lublin, zm. 25 IV 1897 Warszawa,

pochowany na cmentarzu Powązkowskim. Syn Andrzeja Piotra Smolikowskiego, nauczyciela szkół lubelskich, i Karoliny z Richterów (Rychterów), brat m.in. Jana Kantego, inżyniera dróg wodnych i mostów, generała majora Cesarskiego Korpusu Inżynierskiego, oraz Aleksandra Kajetana, uczestnika powstania listopadowego, emigranta we Francji i dziennikarza. S. był mężem poślubionej w 1840 w Wilnie Melanii Komajewskiej (córką Karola, pol. generała w służbie rosyjskiej, i Adelajdy Stahel), z którą miał dzieci: Aleksandrę (ur. 1845, zamężną za Edwardem Pohoreckim), Piotra (1846-68), Pawła Klemensa (1849-1926, księdza, misjonarza, historyka, filozofa, pisarza, generała zakonu Zgromadzenia Zmartwychwstańców), Seweryna (1850-1920, historyka filozofii, bibliofila, kolekcjonera, darczyńcę MNW i BN) i Walerię (ur. 1859, zamężną Szaniawską). S. uczył się w Lublinie i Warszawie, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości. W 1825 lub na pocz. 1826 wstąpił do warsz. Szkoły Przygotowawczej do Instytutu Politechnicznego (gdzie pracował jego brat, Jan Kanty) i rozpoczął naukę m.in. rysunku technicznego u Jana Feliksa Piwarskiego. Na wniosek dyrektora szkoły z 20 III 1828 otrzymał stypendium „za gorliwość i zdatność”. Jednocześnie zapisał się 13 IX 1825 na studia matematyczne na Wydz. Filozoficzno-Matematycznym UW, które ukończył z tytułem magistra; studiował też malarstwo na Wydz. Nauk i Sztuk Pięknych tejże uczelni. Wziął udział w powstaniu listopadowym, wstępując w 1830 wraz z braćmi Andrzejem i Aleksandrem do oddziału studenckiego. Uczestnicząc m.in. w obronie Modlina i Warszawy, dosłużył się stopnia oficera (porucznika?). W l. 1832-37 studiował w Cesarskim Instytucie Korpusu Inżynierów Komunikacji w Petersburgu (gdzie od 1833 pracował jego brat, Jan Kanty). W l. 1832-33 bywał w Wilnie i Wilkomierzu, zapewne w otoczeniu księcia Wasilija Dołgorukowa, dla którego wyk. też kilka prac.

Po zakończeniu studiów odbył dokształcającą podróż po Francji. Należał do Cesarskiego Korpusu Inżynierskiego armii rosyjskiej i jako inżynier korpusu w Wilnie (w randze porucznika) pracował w l. 1834-42 w wileńskiej komisji budowlanej, wykonując w 1834 projekt ogrodzenia kość. Św. Michała; brał też udział w projektowaniu bulwaru nad rzeką Wilią oraz ulicy i placu przy szpitalu Św. Jakuba. Następnie pracował kolejno: w l. 1843-51 przy budowie pierwszej kolei żela-

znej między Moskwą a Petersburgiem (w związku z tym przebywał w Twerze, gdzie w 1849 i 1850 urodzili się jego synowie), na przełomie 1853 i 1854 w Petersburgu, a od 1855 w Moskwie, gdzie był naczelnikiem oddziału eksploatacji kolei Moskwa-Petersburg. W 1858 powrócił do Warszawy; w l. 1859-61, jako inżynier konstruktor w stopniu podpułkownika, kierował tam budową żelaznego mostu na Wiśle zaprojektowanego przez Stanisława Kierbedzia; po masakraze uczestników manifestacji 27 II 1861 przez wojsko rosyjskie zrezygnował ze służby wojskowej (mimo awansu na pułkownika) i przeszedł na emeryturę. Dokończył wtedy budowę rodzinnej kamienicy przy ul. Chmielnej nr 5 i 7, zwanej „Smolikowszczyzną” (mieściła również hotel); wznosił też grobowiec rodzinny na cmentarzu Powązkowskim, w którym został pochowany.

S. uprawiał twórczość artyst. na marginesie obowiązków zawodowych. Jego prawie zapoznane *oeuvre* odznacza się dobrym warsztatem malarza pejzażysty i wartościami ikonograficznymi jako dokumentacja nieistniejących budowli i krajobrazów (niekiedy z rodzajowym sztafażem), przeważnie z ziem litewskich; rozbudowane sygnatury i oznaczenia poszczególnych dzieł stanowią swoisty diariusz artysty. Przeważająca większość znanych prac pochodzi z daru syna S., Seweryna, i obu córek dla MNW; wszystkie niżej wym., jeśli nie zaznaczono inaczej, znajdują się w tych zb. Okres nauki S. w Lublinie dokumentuje praca szkolna: *La Compasion. Współczucie, studium mimiki*, verso rys. techniczny porządku jońskiego (rys. kredka, oł., pióro, tusz, sygn.: „Sewerin Smolikowski / 1823 r. / Marca. w Lublinie”). W warsz. Szkole Przygotowawczej powstał rys. z odlewu gipsowego *Ornament antyczny – rogi obfitości i akant* (pióro, pędzel, tusz, sygn.: „20 kwietnia 1826, Smolikowski”, i sygn. profesora: „vid: JPiwarski 1/5 [18] 26”), a także zapewne prace *Pilaster koryncki*, rys. wg Albertolego (Albertiego?) i *Widok miasta Aussig w Saksonii*, rys. sepią wg Augusta Richtera, profesora akademii drezdeńskiej, obie w 1828 pokazane na warsz. wystawie sztuk pięknych (zaginione). Wakacyjny pobyt w Uniejowie nad Wartą w 1826 poświadczają kompozycje: *Widok zamku w Uniejowie* (akw., sygn.: „... / w Uniejowie dnia 19. Sierpnia 1826, - / S. Smolikowski”) i *Widok Uniejowa* po prawej stronie rzeki Warty (akw., tusz, sygn.: „... / w Uniejowie dnia 1. Września 1826 ru. / Seweryn Smolikowski”).

W okresie studiów S. wykonał kompozycje *Strzelcy portugalscy w Brazylii*, na verso studium głowy męskiej profilem (rys. tusz, kredka, akw., sygn.: „Sew. Smolikowski d. 15 Maj: 1828”) oraz *Pojedynek w kaplicy*, ilustracja do utworu Elizabeth Helme (rys. tusz, sygn.: „S. S. Smolikowski 1831. r. Listop.”). Z okresem powstania listopadowego być może wiąże się kompozycja *Łomża* (rys. ol., akw., sygn.: „Łomża le 6 d’Avril 1831”). Pobyt S. w Wilnie i Wilkomierz w l. 1832-33 dokumentuje zespół kilkunastu widoków: *Pejzaż z rzeką i wzgórzami w oddali* (rys. ol., akw., sygn.: „Mój pomysł – rysowany w Wilnie 20. Octobris 1832 r. / S. Smolikowski”), *Krajobraz wiejski* (rys. ol., akw., sygn.: „Widok z okna mego w Wilkomirzu / na Wojtkuski i trakt Wileński za rzeką świętą / 1832 r. S. Smolikowski”), *Widok na ogród i oficynę Pijarów w Wilkomierzu* (rys. ol., akw., sygn.: „Widok z mieszkania mego u Witeckich na ogród i oficynę Pijarską gdzie mieszkał zacny staruszek X. Wialbut Rektor XX. Pijarów w 1832 r. S. Smolikowski”), *Widok dawnego zamku Jagiełły i katedry w Wilnie* (rys. tuszem, napis: „W roku 1833m skopiowałem ze szkicu Szmuglewicza [sic] rysowanego / z natury. Wiele jego szkiców posiadał kolega mój inżynier Jaszczold [zapewne Franciszek]. / Dolnych ruin pałacu Jagiełły już za mnie nie było prócz jednej baszty na górze / Zamkowej na której urządzono telegraf optyczny w Wileńskiej Cytadeli”), *Uroczystość ludowa przed pałacem gubernatorskim w Wilnie z okazji urodzin Wielkiego Księcia Mikołaja* (rys. ol., sygn.: „Szkic z natury balu ludowego w cześć Urodzin W.X. Mikołaja w 1832 r. / do zamówionego pejzażu przez X. Dołgorukiego – Wielki ten pejzaż na całym arkuszu / Watmana był z innymi widokami przedstawiony Cesarzowi Mikołajowi I / za to dostałem figę. – Widok ten robiony z okien domu Pomarnackich / zajętego naówczas przez Generalstwa Wawrzeckich / S. Smolikowski”; kompozycja wg tego rys. w Muz. Pałacu w Pawłowsku, na przedmieściu Petersburga), *Widok Zakrętu pod Wilnem z ruinami pałacu generała Levina Augusta von Bennigsena* [d. pałac Jezuitów] (rys. ol., akw., sygn.: „Brulion połowy Widoku Zakrętu pod Wilnem / zdjęty w 1832 r. dla X. Dołgorukiego – S. Smolikowski”; replikę pt. *Pałac Jezuitów w lesie Vingis k. Wilna* repr. Vladas Drėma z następującymi danymi: akw., 1850, Państw. Muz. Hist., Moskwa), *Widok pałacu generała Bennigsena w Zakręcie pod Wilnem*,

na verso szkic pejzażu ze skałą (akw., gwasz, ol., sygn.: „Brulion z natury zdejmowany z Karolinki / Widok Zakrętu i Pałacu Bennigsena pod / Wilnem – dla X. Dołgorukiego i Cesarza Mikołaja I / w 1832 r. / S. Smolikowski por.”), *Wnętrze Sali Wielkiej w pałacu gubernatorskim w Wilnie* (rys. tusz, akw., sygn.: „Wilkomirz 15 lipca 1833. R. / S. Smolikowski”), *Więzenie w Wilkomierzu* (rys. pióro tusz, akw., ol., sygn.: „Więzenie Wilkomirskie – robiłem ten widok dla X. Dołgorukiego 1833. R. – S. Smolikowski”), *Widok na Antokół w Wilnie ze szkicem sceny zabawy ludowej na placu przed kościołem* (rys. ol., akw., sygn.: „Widok Antokołu robiony z natury w 1833 r. / dla X. Dołgorukiego z pokazaniem zabawy ludowej. / S. Smolikowski”); *Brama Subocz w Wilnie* (rys., tusz, ok. 1833), *Widok pałacu cesarskiego w Wilnie* (rys. ol., sygn., 1833), *Osada nad rzeką (Zakręt pod Wilnem?)* (akw., ol., ok. 1832-33), *Kościół Św. Kazimierza przed przebudową* (dwa różne ujęcia, oba rys. ol., po 1830), *Wnętrze kaplicy placowej (Zakręt?, Werki?)* (rys. ol., po 1830) i *Widok przedmieścia Popławy w Wilnie zdjęty z zaułka Św. Kazimierza* (rys. pióro, tusz, akw., ok. 1833). W 1838 S. narysował *Widok Uniejowa z zamkiem gen. Karla von Tolla* (pióro, tusz, sygn.: „Dessiné par le Lieutenant Smolikowski II.” i „Uniejów zdjęty / od strony Spicmierz [Spycimierz] / w R\_u 1838”). Ponadto S. przypisuje się *Krajobraz zimowy z murami fortecy po lewej i kapliczką po prawej stronie* oraz *Krajobraz z chatą nad jeziorem* (oba rys. tusz, pędzel, MNW). W MNW znajdują się też rys. S. o charakterze technicznym, jak: *Profile szosy moskiewsko-warsz. na odcinku od Małojarostawia do Bobrujska* (tuszu, akw.), oraz rys. architektoniczne: *Projekt kaplicy dla Tow. Dobroczynności w Wilnie*, elewacje frontowa, boczna i rzut (rys. pióro, tusz, akw., 1834, sygn.: „... 1834 / w Wilnie / mój projekt wykonany / S. Smolikowski”) i *Projekt bramy i murów do twierdzy (Modlin?)* (pióro, tusz, akw.).

Kosiński A.A., *Przew. heraldyczny*, W. 1883, t. 4, s. 438. – *Spis szlachty Królestwa Pol. z dodaniem krótkiej informacji o dowodach szlachectwa*, W. 1851, s. 228. – *Czas*, 1897 nr 98, s. 2, nr 135, s. 2 (wspomnienie pośmiertne). – *Tyg. il.*, 1897 półr. I, s. 378 (nekrolog). – Kozakiewicz. – *Sztuka warsz.* – *Widoki architektoniczne w malarstwie pol., 1780-1880. Kat. wystawy*, MNW, W. 1964. – Grajewski, 1972. – Gerber R., *Studenci UW*

1808-1831. *Słownik biogr.*, Wr. 1977 (częściowo pomyłony ze swoim synem Sewerynem). – Drėma V., *Dingės Vilnius. Lost Vilnius*, Vilnius 1991 (jako Smolikovskis S.). – PSB, t. 39, 1999-2000 (Nykiel B.). – Sikorska J., *Seweryn Smolikowski*, [w:] *Miłośnicy grafiki i ich kolekcje w zbiorach MNW. Kat. wystawy*, red. Grochala A., MNW, W. 2016, s. 160.

IS PAN, materiały Słownika art. pol., list Anny Rudzińskiej, MNW, 3 VIII 2021, ze spisem 30 prac S. w MNW, część z fot.; list Birutė Rūty Vitkauskienė, MN Litwy, Wilno, z 9 VIII 2021 (z informacjami z Litewskiego Państw. Arch. Hist. [Lietuvos valstybės istorijos archyvas], Wilno).

J. Polanowska

**Smoliński Józef Teofil**, malarz, rysownik, badacz sztuki, kolekcjoner, ur. 5 II 1865 Hrubieszów, zm. 9 VII 1927 Warszawa, pochowany na cmentarzu Powązkowskim (grób niezachowany); syn Józefa, urzędnika gubernialnego, i jego drugiej żony Wiktorii Łucji z Miesiączkowskich 1<sup>o</sup> voto Holiser (Holizer); żonaty od ok. 1895 z Zofią z Mierzejewskich (autorką artykułu *Hafciarstwo u nas*, [w:] *Kobieta współcz.*, W. 1904). Kształcił się w warsz. Klasie Rysunkowej pod kierunkiem Wojciecha Gersona, następnie studiował podobno w Akademii Petersburskiej (w słowniku S.N. Kondakowa nie notowany).

Ok. 1890 zamieszkał w Lublinie. Podejmował się prac konserwatorskich i malarskich na zlecenie lokalnych władz kościelnych. W 1897 wykonał malowidła freskowe na sklepieniu kośc. par. w Bychawce. W 1898 namalował do kośc. w Puławach obraz *Chrystus spoczywający w grobie*, a do katedry lubelskiej m.in. *Portret Klemensa Junoszy Szaniawskiego* oraz *Portret księdza prałata Szymona Koziejowskiego* (zm. 1896) do epitafium (niezachowany). W t.r. prowadził renowację obrazów (m.in. *Wskrzeszenie Piotrowina*, na odwrocie napis: „odnowił malarz z Lublina Józef Smoliński ...”) i malowideł w kośc. w Piotrowinie, które zidentyfikował jako dzieła Marcina Baskowskiego (Baskowskiego), artysty nieuwzględnionego w słowniku Edwarda Rastawieckiego.

S. odkrył przypadkowo 12 III 1897 (wg jego własnej notatki cytowanej w aneksie pracy Michała Walickiego z 1930, s. 87-89; w większości źródeł podaje się datę późniejszą – 26 II 1899, kiedy zawiadomił o tym listownie AU w Krakowie) na klatce schodowej prowadzącej z nawy na

galerię muzyczną w kaplicy Św. Trójcy na zamku w Lublinie (podówczas kaplica znajdowała się na terenie więzienia) malowidło ściennie, tzw. tablicę dedykacyjną przedstawiającą postać brodatego króla Jagiełły klęczącego przed Bogurodzicą. Wysunął hipotezę o kijowskim pochodzeniu wykonawcy malowidła oraz rozpoznał je jako scenę fundacyjną. Równocześnie podjął współpracę z AU (później PAU); od 1902 był członkiem jej Komisji Historii Sztuki. Przy okazji odkrycia S. wykonał na podstawie odsłoniętych malowideł akw. *Władysław Jagiełło na kolanach przed Matką Boską*, która była pokazana w 1900 w Krakowie na wystawie zabytków epoki jagiellońskiej i kilkakrotnie repr., m.in. w *Il. przew. po Lublinie* Marii Antoniny Ronikierowej (kopia ta, podobnie jak późniejsze kopie S. z kośc. pobrygidkowskiego, zostały skrytykowane przez Jana Zachwatowicza w 1932). W 1905 Karol Hoffman wprowadził odkrycie S. do swojej opowieści *Dzieci przewodnikami* (z *wycieczek po kraju*) drukowanej w odcinkach w *Przyjacielu Dzieci*; wspomina je także Józef Czechowicz w artykule *Kościół na zamku w Lublinie* (1925). Okoliczności odkrycia malowideł na zamku w Lublinie przez S. bywają różnie przedstawiane, a o pierwszeństwo w dostrzeżeniu zabytku upominał się Józef Talko (którego na trop malowideł miały naprowadzić artykuły W.K. Zielińskiego drukowane w *Kłosach*) i Kazimierz Broniewski (który w listach do prasy dowodził, że jako pierwszy zauważył fragmenty fresków przy okazji współpracy z wydawcą materiałów do monografii kościołów w Królestwie Pol., a S. tylko na jego prośbę odsłonił większe fragmenty malowidła; twierdził także, że to on zidentyfikował Baskowskiego jako autora malowideł podczas prac konserwatorskich prowadzonych przez S. w Piotrowinie). Istnienie fresków znane było jednakże wcześniej Kazimierzowi Stronczyńskiemu, który inwentaryzował zabytki Królestwa Pol. w poł. XIX w.

W 1898 S. prowadził prace badawcze w kośc. pobrygidkowskim w Lublinie, gdzie na strychu odkrył fragmenty gotyckich polichromii; w 1902 sporządził akwarelowe kopie części malowideł, które dołączył (razem z innymi akw. i własnymi fot.) do monograficznego opracowania świątyni *Kościół PP. Brygidek, później PP. Wizytek w Lublinie i odkryte malowidła ściennie z XV w.* (SKHS, IX, 1913, szp. 267-295, barwne repr. akwarel S. tablica VI). W l. 1899-1900 odnawiał